ЗАДАЧА

Мати такий гарний чорний вусок, як мав Петро Гарасим-чук, мати такі гарні "котлетики" коло ух і такий великий, у каблук зігнений, ковнірець, що в нім можна по сам ніс сховатися, носити гладкі жовті рукавички і вліті, і взимі,— одним словом, бути вже кавалером, що знає, по чому локоть борщу, і притім всім робити ще для професорів якісь там задачі, се, можна сказати, ніщо інше, тільки проста зневага кавалерської гідності питомця з третього року учительської семінарії. Тут чоловікові в голові переважна справа, чому вона не відповідає вже цілий тиждень; а тут професор дурницями запрятує лише поважному чоловікові голову.

Завдав на домову задачу описати осінь. Та вже би там і сам пан Петро зліпив щось для професора, коли ж так не хочеться! Правда, було три дні свят, можна було написати й самому, але ж де ж се хто на світі видав, щоб ученик, та ще до того русин, зараз-таки першого вільного дня сів і поробив для школи все, що треба? Задачі робиться в саму останню годину, найліпше ще перед восьмою годиною рано в школі або на годинах інших професорів. Вхопиться дещо з задачі сього товариша, дещо від другого, та й задача готова. Аби лиш дістати "цісарську ноту" — достаточно, та й нащо більше? Пан Петро чоловік скромний, завсігди вдовольняється цісарськими нотами і нічого більше не бажає собі, лише при божій помочі перелізти хоч з такою класифікацією через матуру. Вона прийме його і з таким свідоцтвом...

Третього дня свят по обіді Петро закурив собі "трина-дцятки", сів собі коло вікна та став думки думати про задачу. Сяк чи так, треба її зробити, хоч гинь! Не принеси на час, професор пізніше не прийме і подасть на конференцію. Біда, та й годі! А тут до вечора недалеко — коли напишеш? Він вийняв свою німецьку читанку і почав перекидати листки, чи не найде якого опису осені. Можна би відписати, переробити трохи, переставити — хто там пізнається?! Шукав з чверть години, не найшов нічого відповідного. На столі лежав роман, що читав його

товариш з гімназії, з котрим мешкав разом. Сей товариш тепер спав, а роман лежав на столі. Петро почав його перевертати. Одно місце в книжці, саме те місце, в котрім описується, як пан Альварес упав на коліна перед донною Розамундою і признався їй в любові, дуже зацікавило Петра і він прочитав аж кілька карток роману, поки Альварес не поцілував Розамунди. Петра Га-расимчука аж замлоїло коло серця від такого гарячого іспанського поцілунку,— коли тут нагадав він собі, що шукає опису осені. Нема його! Він кинув книжку на стіл так грімко, що аж товариш з гімназії збудився і усів на ліжку.

Петрові прийшло на думку попросити гімназиста, щоб виручив його з біди.

— Закури собі, Юрку!

— Чуєш, товаришу, може би, ти мені виробив задачу?

— Се яка задача? — спитав Юрко, знову позіхаючи.

— Опис осені.

— Опис осені?! Овва!

— Чекай, чекай! Се не так, як ви в гімназії робите.

— А як же ж?

— Для тої задачі треба на прохід іти, щоб її виробити. Професор казав: "Маляр не малює образка з природи напам'ять; так і ти, іди в сад, чи над Прут, чи куди хочеш, сядь собі і запиши: описую луг над Прутом дня того пополудні о год. тій а тій. Бачу те, чую се, а думаю собі або серцем відчуваю таке і таке". Який же дідько лисий піде для дурної задачі аж у лози над Прут або на толоку?

Юрко ще раз позіхнув, простяг руки до стелі, випростався і сказав спокійно:

— Я тобі зроблю на вечір, се дурниця.

— Зроби, зроби, підем колись разом на пиво.

Юрко дотримав слова, на вечір була задача готова. Але Петро відписав її в зошит тільки рано; кілька останніх речень аж у школі дописав, бо вже не було часу дома докінчити.

Через який там тиждень почав професор читати всі описи осені. Нічого собі робота; багато учеників, видко, справді описувало живу природу, а не свою видумку; се поки що найважніше, щоби ученики бачили, і чули, і думали. Зовсім вдоволений, професор почав читати задачу Гарасимчука. Тут був опис одного закутка в ботанічнім огороді. Опис гладкий, очевидно, бачений живими очима. Тільки при кінці задачі настрій такий песимістичний! "Дивлюся на ті пов'ялі різноцвітні георгінії і півонії на тлі жовто-червоного листя і зчорнілої трави і пригадую собі слова Тараса: "Все йде, все минає і краю немає". Все вмирає, і гарне і бридке, і здорове і слабе, все западає в пірвану..." Що? що? западає в пірвану? Що се таке "пірвану"?.. А! се має бути "нірвану", а не пірвану. Пан Петро не знає сього слова і зле відписав. Очевидно, хтось йому виробив задачу.

Юрко позіхнув і закурив.

Тобі то легко йде.

На другий .день професор роздавав задачі ученикам. Переглядав зошити ще раз і кождому говорив свої замітки. Заглянув у зошит Гарасимчука і побачив ту нещасливу пір-вану-ні рвану.

— Гарасимчук! що значить слово "нірвана"? Гарасимчук не знав і мовчав.

— Може, хто інший знає се слово? Ніхто в класі не чув про нірвану.

Професор пояснив слово, звідки воно і що значить, а на Гарасимчуковій задачі написав: "Недостаточно, не власна робота".

Гарасимчук страшенно лютився. Коли вернувся на обід додому, то розкричався на Юрка:

— Якого чорта всадив ти мені якусь нірвану в задачу! А щоб ти сам запався у ту хінську нірвану і з твоєю задачею!

— Хіба ж ти сього слова не чував? — здивувався Юрко.

— Та не знати, де мав чути? Тепер на конференцію подасть цілком певно. І то через одно слово, одно слово! Нірвана — пірвана — та й така гарна задача пропала! А нехай же його чорт побере!

Побажавши такого добра професорові, пан Петро покрутив, свій гарний вусок, погладив котлетики і сів обідати...